

ISKUSTVA

TREBAJU LI DJECA ZA PRVU ISPOVIJED I PRIČEST ZNATI O PORIJEKLU ZLA, GRIJEHA, TRPLJENJA I SMRTI?

Josip Jakšić

(Povod ovom razmišljanju su tvrdnje zapadnih kateheta da o prapovijesti možemo u katehezi govoriti tek u osmom razredu osnovne škole. Njihov se utjecaj osjeća i u nas.)

Da postoji zlo u svijetu, jasna je činjenica svakom čovjeku, zvaio se vjernik ili ateist. Postojanje zla u čovjeku nije potrebno dokazivati čak ni djetetu. Borbu dobra i zla u sebi i oko sebe na različite načine doživljava dijete kad dođe k razumu. Dijete otkriva svoje pogreške, doživljava da ono griješi prema drugima i drugi prema njemu. Također, počinje osjećati potrebu da se treba popraviti. Tih su činjenica i takvih stanja djetinje duše puni naši noviji katekizmi, pa i oni koji se bave vidom pripreme za prvu ispovijed i pričest. Antropološki i metodski odgojno gledano, činjenice ljudskoga postojanja su postavljene uspješno i vode dijete prema zadanom cilju, a taj je da ono u odnosu prema Bogu shvati vlastitu odgovornost prema svome i tuđem životu.

No, analiziramo li samo dva katekizma, koji bi trebali uz katehetu odigrati najvažniju ulogu u pripremanju djeteta na sakrament ispovijedi i pričesti, ubrzo ćemo otkriti da su velika katehetska pitanja ostala bez odgovora i neprotumačena, ili su ispuštena. Tako se stekao dojam, čitajući udžbenike za katehetu i dijete: „U

tvojoj radosti, Gospodine”, da su izvori tih pitanja namjerno izbjegnuti, vjerojatno da se ne bi pomutila životna radost u vjeri koja se prema tom katekizmu želi postići. Svaka je stranica ovog katekizma zamišljena da bude ispunjena radošću, a Isus je na križu prikazan kao radosni patnik iz ljubavi prema svom Ocu i prema nama: „Na križu Isus neizmerno trpi. Ali on je veoma radosan u srcu, misleći na svog Oca. Vršeci volju Očevu, primajući patnju da spasi ljude. On zna da će ga njegov Otac oživjeti, da će ga uskrisiti. Osjeća veliku radost misleći na nas, koji ćemo, gledajući njega, smoći hrabrosti da trpimo i da Bogu prinesemo našu patnju kao što je on prinio.”

Citirano tumačenje Isusove smrti u vidu radosnog prihvaćanja kršćanske žrtve i boli, sasvim je lijepo i bilo bi zadovoljavajuće kad bi nas barem negdje priručnik upućivao na podrijetlo zla i smrti i na tumačenje zašto je Isus htio izabrati naš životni put. Međutim, to pitanje podrijetla zla, izvora patnje grijeha i smrti, katekizamski priručnik „U tvojoj radosti, Gospodine” ne dodiruje. Sa zlom, na primjer, računa gdje to baš mora, uzimajući ga više materijalno, jer se ne bavi postojanjem anđela, pa ni onih dobrih; a onda je sasvim razumljivo da se i utjelovljenjem ne bavi na način evanđeoskog izvješća o navještenju Blaženoj Djevici Mariji,

već Isusovim životom otkriva djeci da je on i pravi Bog i pravi čovjek. Blažena Djevica Marija je, na primjer, prikazana kao „bezgrešna” (knjiga za katehetu str. 47.), ali se nigdje ne vidi razlog zašto je Bog tako postupio. Nema govora o istočnom grijehu ni pod biblijskim vidom, ako je možda pisac htio izbjeći teološke pojmove. Razlog, zašto je Sin Božji poslan od Oca, izražen je ovako: „Bog je poslao svoga Sina na svijet da nam dade vječni život.” Rasvjetljenje toga glasi: „Sin Božji, Isus, došao je k nama da nas spasi od zla, da uzmognemo živjeti kao djeca Božja.” Onome tko zna odakle je zlo, koji je čuo za poruku Knjige Postanka (Post 3,1–24), ovo će biti jasno, ali za onoga kome je to prvi navještaj ta će poruka visjeti u zraku. A ipak bi izvor radosti katekizma prema Bibliji morala biti povijest spasenja, to jest, ne samo činjenica da je Bog stvorio svijet nego da ga je još čudesnije obnovio.

Dodatni je priručnik za neposrednu pripravu na prvu ispovijed i pričest, katekizam „Pozvani na gozbu”. Ono čega nema u katekizmu „U tvojoj radosti Gospodine” nalazimo u ovoj knjizi kratko sažeto u samoj uvodnoj riječi nadbiskupa Franje Kuharića, gdje on o čovjeku ističe: „Nije li svaki čovjek tajna! Što se u njem događa? Može se dogoditi dobro, ali i zlo. Tako je već na početku svoga postojanja čovjek bio neposlušan. Kad se dogodilo zlo u čovjeku, počelo se događati zlo i u ljudskoj povijesti...” (str. 4.).

U katekizmu „Pozvani na gozbu” ima, nadalje, velikih pitanja o zlu, ali na njih nije odgovoreno, već se daje mogućnost za vjeronaučni razgovor na temelju priča i štiva iz života. To su pitanja: „Zašto na svijetu ima toliko toga što ne volimo? Zašto moramo toliko trpjeti? Zašto je Isus morao umrijeti? (str. 14.). Zašto ima toliko zla među ljudima? „Katkada razmišljam zašto ima toliko zla koje ljudi nisu skrivili. I mnogo toga ne razumijem. Ali znam da ti nisi ’zločesti’ Bog. Jer ti nas voliš” (strana 21.). Ponovalo pitanja na stranici 50: „Zašto je zlo često jače od nas? Otkuda toliko zla među ljudima?”

Iza štiva „Isusova smrt”, stoji: „Isus je umro, jer nas je do kraja ljubio. Njegova nam smrt pokazuje strahotu zla i grijeha.”

Sva ta pitanja traže izvor zla i grijeha, po-

drijetlo ovakvog stanja u kojem živimo. Katekizam na dva mjesta govori o krštenju i nigdje ne spominje da nam se briše istočni ili bilo koji drugi grijeh. Na stranici 89, govori se o krštenju kao sakramentu vjere u uskrslog Spasitelja i u vidu obnove krsnih obećanja u uskrsnoj noći, a na stranici 119. kaže se: „Po krštenju se rađamo na nov život s Bogom. Postajemo slobodna Božja djeca, Isusovi prijatelji i braća. Postajemo članovi istoga Božjeg naroda, Crkve.”

To postajemo. Ništa tu nije rečeno krivo, ali je pitanje što se s nama treba događati da postajemo „slobodna djeca Božja.”

Možda u takvom pristupu važnim vjerskim istinama moramo tražiti razlog zašto katehete posežu za starim katekizmima. Prapovijest spasenja je već izraelskom narodu davala odgovor na temeljna katehetska pitanja u zornim slikama, unatoč iskustvu vjere u doba Patrijarha i Izlaska, te su redaktori Biblije na početak svega stavili predaju prapovijesti na kojoj su temeljili svoju povijest.

Stari katekizmi uglavnom slijede strukturu biblijske prapovijesti kao odgovor na vrlo važna katehetska pitanja o Bogu i čovjeku.

– O Bogu. Postoji li samo jedan Bog, ili ima mnogo bogova? Postoji li uz vječnog dobrog Boga i jedan Protubog – vječni demon?

– Podrijetlo i smisao svijeta

– Podrijetlo čovjeka

– Razlika spolova i život u obitelji

– Podrijetlo zla, boli i smrti.

Istina je, da izvješće o prvom grijehu sadrži u sebi najveće katehetske poteškoće. Ne možemo sebi potpuno predstaviti stanje čovjeka u raj. Kao napast predstavljen nam je zmaj koji govori, zmija koja govori. Životinje govore samo u bajkama. Sporno je jelo plod sa stabla, ne baš jabuka koju su mnogi upamtili iz vjeronauka kao uzrok grešnosti i kazne. Izvješće o Prvom grijehu doima se isprva poput nekog religioznog epa, poput bajke u kojoj govore životinje ili poput neke pučke priče o ukradenoj jabuci. Ali pod ovim simbolima, sveti nam pisac iznosi povijesnu stvarnost, duboku i vječnu istinu o grijehu i njegovim posljedicama, istinu o životnoj drami koju svaki od nas proživljava i koja uznemiruje cijelo naše biće. Uvijek će to biti aktualna, najsvremenija, najvažnija

životna pitanja, pitanja ljudskog postojanja i ljudske sudbine. Kao što svaki čovjek osjeća u sebi, objava o grijehu prvih ljudi govori nam da je Bog od praroditelja tražio ono što traži od svakog čovjeka: predanje u poslušnoj vjeri, prihvaćanje Božje volje, djelovanje po Božjim propisima, a ne po ljudskom promjenljivom mišljenju.

Katekizmi „U tvojoj radosti, Gospodine” i „Pozvani na gozbu”, dok nižu takva pitanja iz iskustva svagdanjeg života, začudo ne traže u Objavi odgovor o uzroku tog stanja. Zar svoj ”da” Bogu ili svoj ”ne”, djeca ne mogu prepoznati u praroditeljskom činu spoznaje „zla”? Zar je teško djeci dovesti u pamet da čovjek nosi u sebi i raj i pakao? Ovdje pronalazimo ključ za katehezu ljudske povijesti koja se jedino može razumjeti poviješću grijeha i milosti. Bez te nam spoznaje čovjek i njegova povijest ostaju neshvatljivima, nerazrješivom zagonetkom. Samo analiziranje postojećeg stanja ne može nam otkriti zagonetku ljudskog života. Tek po ovoj Objavi postaje nam jasna čovjekova sudbina: odakle zlo, bolest i tragična smrt u čovjeku, odakle toliki neredi u ljudskom društvu? No, upravo u času grijeha nastupa prvo

evanđelje, nagovještaj vjekovne borbe i pobjede nad zlim po utjelovljenju, nastupa djelo Božje za spasenje čovjeka.

Zar mislimo da djeca od 7–9 godina nisu sposobna shvatiti poruku drame o ljudskoj neposlušnosti prema svome Stvoritelju? A kako im onda logično objasniti da je Bog u borbi sa zlom, grijehom i palim anđelima, na čovjekovoj strani? Naukom o Istočnom grijehu pozabavio se i Tridentski koncil (Denzinger–Schönmetzer, 1512–1515), a pod vidom otkupljenja o njemu govori i Drugi vatikanski sabor u pastoralnoj konstituciji „Gaudium et spes” u broju 22. I u nas imamo dva kapitalna djela iz oblasti biblijske prapovijesti: Celestin Tomić, Prapovijest spasenja (Zagreb, 1977), Knjiga Postanka, glava 1–11 i Adalbert Rebić, Biblijska prapovijest (Post 1–11), Zagreb, 1970.

Oba ova djela mogu nam biti od neprocjenjive pomoći u propovijedanju i katehezi o stvaranju, o Bogu, o čovjeku, o istočnom grijehu i drugim teološkim pojmovima koje moramo tumačiti i sebi i drugima. Po sebi je razumljivo da djecu ove dobi nećemo opterećivati problemima biblijskog teksta. Djeci ćemo dati sadržaj teksta i poruku.